

Vilma Bragge

**LAB-ammattikorkeakoulun ja
kuvataideopiskelijan välinen sopimus
immateriaalioikeuksista**

LAB-ammattikorkeakoulu
Liiketoiminta ja kulttuuri Lappeenranta
Liiketalous
Yritysjuridiikka

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Vilma Bragge

LAB-ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välinen sopimus
immateriaalioikeuksista, 45 sivua, 2 liitettä

LAB-ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Yritysjuridiikka

Opinnäytetyö 2020

Ohjaajat: lehtori Kari Hämeenaho, LAB-ammattikorkeakoulu, osaamispäällikkö

Eija Mustonen, lehtori Ville Huhtanen, LAB-ammattikorkeakoulu

Tämä opinnäytetyö suoritettiin toimeksiantona LAB-ammattikorkeakoululle. Opinnäytetyön aihealue liittyi immateriaalioikeuksiin. Työn tarkoituksena oli laatia LAB-ammattikorkeakoululle vakioehtoinen sopimus pohja, joka voidaan solmia ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välille.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Työn tarkoituksena oli perehtyä immateriaalioikeuksiin ja niiden luovuttamisesta sopimiseen ja koostaa vakioehtoinen sopimus pohja. Tavoitteena oli selkeyttää olemassa olevia käytäntöjä ja taata niiden lainmukaisuus. Tarkastelun kohteena olivat kuvataideopiskelijoiden luomiin töihin soveltuvat immateriaalioikeudet.

Opinnäytetyön tietoperusta käy läpi vakiosopimukseen soveltuvan lainsäädännön eli Tekijänoikeuslain 8.7.1961/404 Mallioikeuslain 12.3.1971/221 ja Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228 soveltuvat osat. Teoriaosuudessa käydään läpi keskeisimpien tapaukseen soveltuvien sopimusoikeuden käsitteiden avaaminen ja sopimusteknisten asioiden teoriaa.

Toiminnallinen opinnäytetyö jakautuu kahteen osaan, jossa ensimmäiseen kuuluu työn tietoperusta, toiminnallisen työn toteutuksen raportointi sekä lähdemateriaalin läpikäyminen. Toisena osana toiminnallista opinnäytetyötä on vakioehtoinen sopimus pohja ja selventävät sopimusehdot, jonka avulla selkeytetään ja järjeistetään ammattikorkeakoulun toimintakulttuuria ja sen lainmukaisuutta.

Asiasanat: immateriaalioikeus, tekijänoikeus, tekijänoikeuden siirtyminen, vakiehto

Abstract

Vilma Bragge

Standard Agreement on Intellectual Property Rights between LAB University of Applied Sciences and a Student of Visual Arts, Number of pages 45, Number of appendices 2

LAB University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration, Lappeenranta

Bachelor of Business Administration

Specialisation in Business Law

Bachelor's Thesis 2020

Instructors: Mr Kari Hämeenaho, Senior Lecturer, LAB University of Applied Sciences, Ms Eija Mustonen, Competence development manager, Mr Ville Huhtanen, Senior Lecturer, LAB University of Applied Sciences

This thesis was completed as an assignment to LAB University of Applied Sciences. The topic of the thesis was related to intellectual property rights. The purpose of the work was to draw up a standard contract basis for LAB University of Applied Sciences, which can be concluded between the University of Applied Sciences and the Visual Arts student.

The thesis was implemented as a functional thesis. The purpose of the research was to get acquainted with intellectual property rights and the agreements of their transfer and to compile a standard contractual basis. The aim was to clarify existing practices and ensure their legality. The subject of the study was the intellectual property rights applicable to works created by art students.

The theoretical framework of the thesis is based on the presentation of the Copyright Act of 8.7.1961 / 404, the Design Law Act of 12.3.1971 / 221 and the Act on Property Law 13.6.1929 / 228.

The functional thesis is divided into two sections. First section is the report, which presents the knowledge base of the thesis, the implementation of the functional thesis and the source material. The second part of the functional thesis includes a standard contract basis and the contract terms, which help to clarify and rationalize the corporate culture of the university of applied sciences and its legality.

Keywords: intellectual property, copyright, transfer of copyright, standard condition

Sisältö

1	Johdanto	6
1.1	Opinnäytetyön tarkoitus	6
1.2	Opinnäytetyön rajaukset	7
1.3	Teoreettinen viitekehys	8
1.4	Raportin rakenne	9
2	LAB- ammattikorkeakoulu ja kuvataide	9
2.1	Kuvataiteilijat LAB-ammattikorkeakoulussa	10
2.2	Kuvanveisto	10
2.3	Maalaus	11
2.4	Valokuvaus	13
2.5	Korutaide	14
2.6	Taidegrafiikka	15
3	Vakiosopimuksessa huomioitavat immateriaalioikeudet	16
4	Vakiosopimuksen tekijänoikeudet	17
4.1	Suojan kohde ja haltija	17
4.2	Teos ja teoskynnys	18
4.3	Tekijänoikeuden kahdet kasvot	19
4.4	Taloudelliset oikeudet	19
4.4.1	Kappaleiden valmistaminen	20
4.4.2	Teoksen saattaminen yleisön saataviin	20
4.4.3	Jälleenmyyntikorvaus	22
4.5	Moraaliset oikeudet	23
4.5.1	Respektioikeus	23
4.5.2	Isyysoikeus	24
4.6	Luoksepääsoikeus	24
4.7	Tekijänoikeuden rajaukset	25
4.8	Tekijänoikeuden siirtyminen ja rajaukset	25
4.9	Tekijänoikeuden kesto	26
4.9.1	Lain määrittelemä kesto	26
4.9.2	Teoksen elinkaari ja sen vaikutus tekijänoikeuden keston	27
4.10	Lähioikeudet	28
4.10.1	Valokuvasuoja	28
4.10.2	Esittävän taitelijan suoja	29
5	Mallioikeus	29
5.1	Suojan kohde ja määritelmä	30
5.2	Rekisteröinnin edellytykset	30
5.3	Mallioikeuden voimassaolo	31
6	Sopimuksen tekemisestä	31
6.1	Sopimus käsitteitä	31
6.2	Milloin sopimus syntyy?	32
6.3	Mitä tapahtuu, jos sopimusta ei synny tai ehtoja ei noudateta?	33
7	Toiminnallinen opinnäytetyö	34
7.1	Toteutus ja raportointi	34
7.2	Tutkimusmenetelmä	35
8	Mallisopimusohjan toteutus ja prosessin kuvaus	35
8.1	Kohderyhmä	35
8.2	Lähtötilanne	35
8.3	Suunnittelu	36

8.4	Sisältö ja rakenne	37
8.5	Toteutuksen vaiheet.....	38
8.6	Haasteet.....	38
8.7	Toteutuksen arviointi.....	39
9	Pohdinta ja johtopäätökset.....	39

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyön toteutetaan toimeksiantona LAB-ammattikorkeakoululle. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa vakioehtoinen sopimus pohja LAB-ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välisistä immateriaalioikeuksista oppilaitoksen koulutukseen liittyvien ja oppilaitoksen tarjoamalla välineillä, materiaaleilla ja toimesta toteutettujen töiden osalta. Opinnäytetyön tuloksena tehdään sopimus pohja ja selventävät sopimusehdot. Opinnäytetyön aihe syntyi opinnäytetyötä ohjaavan opettajan ehdotuksesta, joka oli havainnut tarpeen opettaessaan kuvataideopiskelijoita: immateriaalioikeuksien siirtymisestä ja korkeakoulun oikeudesta oppilaidensa työhön ei ole aiemmin tehty varsinaisia sopimuksia vaan on toimittu vakiintuneella toimintatavalla. Immateriaalioikeudet ovat oikeudenalana olleet mielenkiintoinen aihealue, ja yksi tärkeä motiivi opinnäytetyön tekemiseen oli lopputuloksen oikea hyödynnettävyys.

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä. Tavoite on käytännön toiminnan opastusta ja järjestäminen järkevästi. Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuloksena on itse raportti ja jokin produkti, joka voi esimerkiksi olla opas, ohjeistus, suunnitelma tai kuten tässä opinnäytetyössä vakioehtoinen sopimus pohja. Itse opinnäytetyöraportti toimii teoriapohjana ja siinä käydään läpi aiheeseen liittyvä lainsäädäntö sekä teoria. (Airaksinen, 2009)

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Lähtöhetkellä toimeksiantaja-ammattikorkeakoululla ei ole olemassa oppilaan ja ammattikorkeakoulun välistä immateriaalioikeussopimusta, joka liittyy ammattikorkeakouluopintojen suorittamiseksi, ammattikorkeakoulun välineillä ja tiloissa valmistettuihin, tehtyihin ja toteutettuihin töihin. Tavoitteena on luoda selkeät toimintaperiaatteet, jotka mahdollistavat kummankin sopijaosapuolen, jotka tässä tapauksessa ovat ammattikorkeakoulu ja opiskelija, mahdollisimman hyvän oikeusturvan toteutumisen. Sopimuksen tarkoituksena on luoda ammattikorkeakoululle keinoja käyttää, esittää, asettaa näyttille ja taltioida opiskelijoidensa luomia ja tekemiä teoksia loukkaamatta niiden tekijöiden immateriaalioikeuksia.

Ongelmana tällä hetkellä on, että ammattikorkeakoulun ja opiskelijoiden välille ei tehdä varsinaisia sopimuksia, jolloin immateriaalioikeudet määräytyvät automaattisesti niistä säädettyjen lakien mukaan tekijälle. Tarve tällaisista aineettomista immateriaalioikeuksista sopimiseen on ilmeinen ensisijaisesti menettelytapojen läpinäkyvyyden sekä laillisesti toimimisen kannalta. Tarkoitus on myös taata ammattikorkeakoulun toiminta taideopetuksessa niin, että valmiiden töiden materiaaleja, esimerkiksi maalaus-kankaita ja muita materiaaleja voidaan hyödyntää opetuksessa uudelleen, oppilaiden töitä voidaan esittää näyttelyissä ja töistä ja teoksista otettuja valokuvia voidaan esittää koulun verkkosivuilla ilman, että jokaisesta asiasta joudutaan sopimaan erikseen. On selvää, että ammattikorkeakoululla on sen tarjoamien resurssien ja tarvikkeiden nojalla oltava tiettyjä oikeuksia käyttää ja päättää tällaisten teosten osalta esimerkiksi niiden esittämisestä ja uusiokäytöstä. Suoraan nykyisten immateriaalioikeuslakien nojalla tällaista oikeutta ammattikorkeakoululle ei kuitenkaan synny, vaan tähän tarvitaan sopimista ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välillä.

Vakiomuotoisen sopimusehtojen etuna sen lisäksi, että sopiminen takaa sen, ettei immateriaalioikeutta loukata, on selkeiden pelisääntöjen rakentuminen. Sopimus on kaikille opiskelijoille sama eli yhdenvertainen, eikä sopimuksen sisältö yllätä ketään, sillä sopimus solmitaan ennen opintojen aloittamista. Opinnäytetyön lopputuloksena ammattikorkeakoululle luodaan vakioehtoinen sopimus pohja, jolla voidaan sopia ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välisistä immateriaalioikeuksista opiskelujen aikana. Vakioehtoisella sopimuksella on tarkoitus tehdä myös selventävät sopimusehdot sopimusehtojen tulkitsemisen tueksi. Tarkoituksena on, että sopimuksen tulkitseminen olisi helppoa ja että sen juridinen kieliasu olisi mahdollisimman ymmärrettävä.

1.2 Opinnäytetyön rajaukset

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan opiskelun aikana tehtyjä ja valmistuvia teoksia. Tärkeä raja on, että luotava vakioehtoinen sopimus pohja koskee ainoastaan opintojen aikana, opintojen suorittamista varten, oppilaitoksen tarjoamilla välineillä ja tarvikkeilla toteutettuja töitä. Sopimus ei koske opiskelijan omakustanteisia tai muun henkilön tai toimijan kustantamia ja vapaa-ajalla tehtyjä

teoksia. Vakioehtoinen sopimus pohja koskee opiskelujen aikana tehtyjä teoksia, ja myös valintakoe sisällytetään sopimuksen piiriin.

Vakioehtoisen sopimus pohjan tarkoitus on palvella tarkoitusta sellaisenaan, eli yksilöidystä, jokaisen opiskelijan kanssa erikseen sovittavasta ja räätälöidystä sopimus pohjasta ei ole kysymys. Rajauksilla on tarkoitus saada aikaan selkeä, yksiselitteinen ja vakioehtoinen sopimus pohja, joka pääpiirteittäin ja tärkeimmiltä osin kattaa oppilaitoksen ja opiskelijan välisistä immateriaalioikeuksista sopimisen. Vakioehtoinen sopimus pohja sisältää yleiset sopimusehdot, näyttelyitä koskevat sopimusehdot, teosten luovuttamista koskevat sopimusehdot ja uudelleen käyttöä koskevat sopimusehdot.

Opinnäytetyön rajauksissa on otettu huomioon toimeksiantajan toiveet työlle. Toimeksiantajan toiveita on käsitelty palaverissa, jossa paikalla ovat olleet opinnäytetyön tekijä, ohjaaja ja koulutusalan osaamispäällikkö. Aihe on rajattu niin, että teoriapohja keskittyy mahdollisimman täsmällisesti vakioehtoisesta sopimuksen kannalta olennaisiin seikkoihin.

Opinnäytetyön teoriapohjan rajauksissa on jätetty pois ne immateriaaliset oikeudet, jotka eivät suoraan sovellu ammattikorkeakoulussa tehtäviin teoksiin. Teollisuus oikeudet jätetään siis tarkastelun ulkopuolelle lukuun ottamatta mallioikeutta. Tekijänoikeutta tarkastellaan niiltä osin kuin se soveltuu vakioehtoisen sopimus pohjan tekemiseen. Tarkoituksena ei ole ottaa kaikkia tekijäoikeudellisia yksittäistilanteita huomioon vaan luoda yleispätevä vakioehtoinen sopimus pohja ammattikorkeakoululle.

1.3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys avaa lukijalle keskeisimmät vakioehtoisen sopimus pohjan perustana toimivat lait ja käsitteet. Teoreettinen viitekehys sisältää soveltuvien immateriaalioikeuksien esittelyn, Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404 esittelyn, Mallioikeuslain 12.3.1971/221 ja Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228, myöhemmin Oikeustoimilaki, huomioitavien lainkohtien esittelyn ja keskeisimmät tapaukseen soveltuvat sopimus oikeuden käsitteet ja sopimustekniset asiat. Keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa teos, teoskynnys, vaaranvastuu, respektioikeus,

luoksepääsyoikeus, sopimusehto, vakioehto, vakioamuotinen sopimus. Teoriaosuudessa käydään läpi sopimuksen tekemisen peruspilarit, joita sopimuksen tekemiseen, tarvitaan ja edellä mainitusta viitekehuksesta muodostuu teoriapohja, jonka pohjalta vakioehtoisen sopimuspuhjan sopimusehdot rakentuvat.

1.4 Raportin rakenne

Opinnäytetyön ensimmäisessä Johdanto luvussa esitellään opinnäytetyön tarkoitus, rajaukset, teoreettinen viitekehys sekä opinnäytetyön rakenne. Toisessa luvussa esitellään lyhyesti toimeksiantaja-ammattikorkeakoulu keskittyen opintolinjaan, jolle tässä opinnäytetyössä laaditaan sopimuspuhja immateriaalioikeuksista ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välillä.

Luvut 3-7 käsittelevät opinnäytetyön tietoperustaa, josta opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu. Tämä toimii opinnäytetyön runkona ja tieteellisenä perustana.

Seuraavassa luvussa käydään läpi opinnäytetyön vaiheet. Viimeinen luku sisältää opinnäytetyön johtopäätökset ja yhteenvedon ja, lisäksi esitetään jatkotutkimuskysymyksiä aiheesta. Opinnäytetyön liitteenä on valmis vakioehtoinen sopimuspuhja sekä selventävät sopimusehdot.

2 LAB- ammattikorkeakoulu ja kuvataide

LAB-ammattikorkeakoulu on Lappeenrannassa ja Lahdessa sijaitseva ammattikorkeakoulu, jonka opintotarjontaan kuuluu sosiaali- ja terveystalaa, tekniikkaa, liiketaloutta, hotelli-, ravintola ja matkailualaa sekä muotoilua, taidetta ja visuaalista viestintää. LAB-ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa 1.1.2020, kun Saimaan ja Lahden ammattikorkeakoulu yhdistyivät. (LAB-ammattikorkeakoulu, 2020)

LAB-ammattikorkeakoulun muotoiluinstituutti toimii molemmissa kampuksissa. Ammatillisia koulutusnimikkeitä ovat kuvataiteilija (AMK), jonka opetuspaikkana toimii Lappeenranta ja Medianomi (AMK) sekä Muotoilija (AMK), joiden opetuspaikkakuntana toimii Lahti. LAB-Ammattikorkeakoulun

muotoiluinstituutissa on mahdollista opiskella myös ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoja Lahdessa. Myöhemmin puhutaan ammattikorkeakoulusta, jolla tarkoitetaan nimenomaan LAB-ammattikorkeakoulua.

2.1 Kuvataiteilijat LAB-ammattikorkeakoulussa

Lappeenrannassa toimivalle kuvataiteilijoiden opintolinja ja sen opiskelijat ovat opinnäytetyön lopputuotteena syntyvän vakioehtoisen sopimuksen kohde. LAB-ammattikorkeakoulussa on panostettu taidegrafiikkaan, valokuvaukseen, maalaamiseen, kuvanveistoon sekä korutaiteeseen, joihin LAB-ammattikorkeakoulussa voi opiskella ainoana korkeakouluna Suomessa. Koulutuksen tavoitteena on taiteen luominen, opiskelijan tukeminen taiteilijaksi kehittymisessä ja taiteen sisällöllisten kysymyksien hahmottaminen. Kuvataideopintojen kesto on neljä vuotta ja opintojen laajuus 240 opintopistettä. (LAB-ammattikorkeakoulu, 2020)

Opiskelijoiden opintojen sisältö keskittyy taiteeseen ja sen tekemiseen. Opintoihin sisältyy immateriaalioikeuksia käsittelevä juridiikan kurssi. Kurssi täsmentää ja tukee vakioehtoisen sopimuksen sisältöä ja ymmärrettävyyttä, sillä vakioehtoisen sopimukseen sisällytetyt immateriaalioikeudet käydään kurssilla läpi.

Kuvataideopiskelijoiden teoksia on esitelty LAB-ammattikorkeakoulun kuvataiteen alan verkkogalleriassa, josta seuraavat valokuvat on valikoitu visualisoimaan kutakin suuntautumisalaa. Seuraavaksi on esitelty ammattikorkeakoulun kuvataiteilijoille opetettavia suuntautumisalvoja sekä vakioehtoisessa sopimuksessa huomioon otettavia näkökulmia.

2.2 Kuvanveisto

Kuvanveisto kolmiulotteista kuvataiteen tuottamista. Lopputuloksena syntyy kolmiulotteinen kuvataiteenteos. Ympäristötaide on yksi kuvanveiston suuntaus ja ominaista on, että teos toteutetaan luontoon tai rakennettuun ympäristöön. Teos voi olla itsenäinen veistos, kooste, tapahtuma tai prosessi tietyssä paikassa

ja tilassa. Seuraavassa kuvassa on yksi esimerkki ammattikorkeakoulun opiskelijan työstä, joka voidaan lukea edellä kuvatuksi ympäristötaiteeksi.

Kuva 1 Tomi Åberg: Auringon veneet, maan tuhkaa, 2020. Kuinka teoksen immateriaalioikeuksista täytyy sopia, että tämä teos voidaan "purkaa" esimerkiksi koulun käytävältä loukkaamatta tekijän immateriaalioikeuksia?

Huomiota on kiinnitettävä teoksen elinkaareen ja sijaintiin. Ammattikorkeakoululla on oltava lainmukaisia keinoja hallita edellä esitetyn kaltaisten teosten elinkaarta ja sijaintia loukkaamatta tekijän yksinoikeutta päättää teoksestaan. Vakiehtoisessa sopimuksessa sovitaan muun muassa kuvan kaltaisten taideteosten immateriaalioikeuksien siirrosta, jossa ammattikorkeakoululle siirtyy oikeus vaikuttaa teoksen elinkaareen ja sijaintiin. Esimerkiksi voidaan sopia, että edellä kuvatun teoksen kaltaista teosta voidaan pitää esillä 3 viikkoa, jonka jälkeen työ pitää siirtää eli käytännössä purkaa.

2.3 Maalaus

Maalaus taide on erinomainen esimerkki teosten asettamisesta näytille eli yleisön saataviin. Maalaus on olemukseltaan sellainen, että se voidaan esittää tai näyttää

oikeastaan kaikilla esittämisen ja näyttämisen muodoilla. Maalaus on kaksiulotteinen erilaisille alustoille ja pinnoille, maalattu erilaisin värein toteutettu teos. Maalauksiksi luetaan kaikki edellä mainitulla tekniikalla toteutetut työt esihistoriallisista luolamaalauksista aina tähän päivään saakka.

Kuva 2 Saara Reinikainen: Kylillä juoruillaan, Tykkään kun puhut tuhmia, 2019. Teos on esillä näyttelyssä, siitä on tehty valokuvakappale ja se on välitetty yleisön saataviin verkkogalleriassa. Onko tähän saatu tekijän lupa?

LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden töitä esitellään edellä mainitussa LAB-verkkogalleriassa, koulun ja opiskelijoiden järjestämässä erilaisissa näyttelyissä sekä ammattikorkeakoulun mainosmateriaalissa ja esitteissä. Immateriaalioikeudet määrittävät tekijälle teoksen esittämiseen, näyttämiseen ja kappaleiden valmistamiseen oikeuttavan yksinoikeuden. Tällaiseen toimintaan täytyy olla lupa tekijältä. Onko kuitenkaan suurehkon määrän opiskelijoita, jossa sitä myötä syntyy paljon teoksia, omaavassa ammattikorkeakoulussa resursseja sopia kaikkien teoksien kohdalla näistä oikeuksista erikseen. Ei ole, joten vakiomuotoisella sopimuksella sovitaan näiden oikeuksien siirtymisestä LAB-ammattikorkeakoululle ja näin taataan jo nyt vakiintuneiden toimitapojen immateriaalisten oikeuksien toteutuminen.

2.4 Valokuvaus

LAB-ammattikorkeakoulun taideopetuksessa toteutetaan valokuvauksen opetusta ja opiskelijoiden teoksia esitellään niin kuin muitakin opiskelijoiden teoksia. Valokuvat lähioikeutta nauttivana valokuvana on otettavana vakioehtoisessa sopimuksessa huomioon, sillä niihin liittyy eroavaisuutta lainsäädännön osalta muihin teoksiin.

Kuva 3 Noomi Levo: Kutsumattomien arpien kultaus, 2019. Kuinka valokuvajan oikeudet toteutetaan LAB-ammattikorkeakoulun käytänteissä? Onko sopiminen valokuvien osalta löyhempää?

Valokuvausta on kaikki kohteen taltiointi, joka tekee kohteestaan, jonkun muun, kuin kopion alkuperäisestä kohteesta. Esimerkiksi teoksesta otettua valokuvaa voitaisiin pitää kopiona. Valokuvat eivät itseisarvona nauti tekijänoikeudesta. Valokuva voi kuitenkin saada Tekijänoikeuden lähioikeuden suojaa, mikäli valokuva ylittää teoskynnyksen. (Korpela, Tekijänoikeuslaki 49 a §)

2.5 Korutaide

Korutaide on yhdistelmä taidetta, muotoilua, kädentaitoja ja teknologiaa. Korutaiteen teos voidaan pukea tai vain suunnitelma käyttämisestä. Teoksia voidaan esitellä valokuvien tai esimerkiksi videon muodossa. (Sokura 2018)

Kuva 4 Jussi Järvinen, 2015. Kuinka paljon materiaalia ammattikorkeakoulu kustantaa opiskelijalle? Voidaanko paljon materiaalia vaatineen teoksen materiaaleja uusiokäyttää loukkaamatta immateriaalioikeuksia?

LAB-ammattikorkeakoulu tarjoaa materiaaleja, työvälineitä, tilat ja opetuksen taiteen tekemiseen. Millaisia oikeuksia ammattikorkeakoululle kuuluu näiden elementtien myötä? Vakiosopimuksessa on tärkeää tunnistaa nämä elementit ja vaikuttavatko nämä elementit siihen, että vakiosopimuksessa tarkoitetut immateriaalioikeudet siirtyvät ammattikorkeakoululla, jonkin tietyn teoksen kohdalla. Lähtökohtana on, että teokset, joiden tekemiseen tekijä on hyödyntänyt

kaikkia tai osaa edellä mainittuja elementtejä tekovaiheessa kuuluvat vakiosopimuksen piiriin. Ammattikorkeakoulun käytäntönä on ollut kunnioittaa vahvasti teoksen tekijän immateriaalioikeutta

2.6 Taidegrafiikka

Taidegrafiikalla tarkoitetaan menetelmiä, joilla kuva valmistetaan painamalla laatalta paperille tai jollekin pinnalle. Perinteisimmät taidegrafiikan menetelmät ovat kohopainomenetelmä, jossa osat, joita ei haluta painaa kaiverretaan pois, syväpainomenetelmä, jossa viivat ovat kaiverrettu tai syövytetty laatan pintaan syvennyksiksi, laakapainomenetelmä, jossa painopinta on tasainen mutta värien levittäminen on suunniteltu painopinnan värien vastaanottamista muuntelemalla ja Serigrafia eli silkkipaino, joka perustuu kankaan värinläpäisyyn. Pigmenttitulostimien käyttö on ollut yleistynyt suuntaus. (Suomen taidegraafikot ry 2015)

Kuva 5 Mira Hokkanen (In)direct action, 2020. Kuinka vakiosopimuksessa suhtaudutaan siihen, että teos loukkaa esimerkiksi sisältönsä takia tiettyä ihmisryhmää, sisältää muuta loukkaavaa sisältöä tai loukkaa, jonkun toisen immateriaalioikeuksia?

LAB-ammattikorkeakoulun ja kuvataide opiskelijan välisessä sopimuksessa on otettava kantaa siihen, kenellä on vastuu teoksen sisällön tai olomuodon mahdollisesta toisen tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä tai siitä, loukkaako

teos sisällöllään jotenkin toisella tavalla muita laeilla säädettyjä oikeuksia. Sopimuksen vakiomuotoisuuden takia on hyvä rajata tämä vastuu täysin tekijälle, sillä toimijana ammattikorkeakoulun resurssit eivät riitä tällaisten mahdollisten oikeuksien loukkaamisten tarkastamiseen ja luonnollisesti tekijä yleensä on kaikista tietoisin oman hengentuotteensa sisällöstä ja sen ainutlaatuisuudesta. Sopimuksessa on hyvä ottaa yleisesti kantaa, siihen kenellä on vastuu tilanteissa, jossa teoksia siirrellään tai jonkin tapaturman tai onnettomuuden seurauksena teos tuhoutuu.

3 Vakiosopimuksessa huomioitavat immateriaalioikeudet

Immateriaalioikeus on käsitteenä otettu käyttöön silloin, kun oikeudet jaoteltiin vielä vahvasti esineoikeuteen tai velvoiteoikeuteen. Esineoikeus nimensä mukaisesti kohdistui asioihin ja kohteisiin, joita voidaan pitää aineellisena. Immateriaalioikeutena pidettiin asioihin ja kohteisiin kohdistuvia aineettomia oikeuksia. Immateriaalioikeudet jaottuvat kahdeksi osa-alueeksi. Jaottelun ansiosta voidaan tunnistaa tekijänoikeudet ja teollisuus oikeudet omaksi osa-alueekseen. Immateriaalioikeudet ovat luonteeltaan yksinoikeuksia, joihin liittyy jokin varallisuusarvo. Tämä yksinoikeus määritellään tarkemmin immateriaalioikeuksista säädetyissä laeissa. Huomattava yhtenevä pääpiirre immateriaalioikeuksille on niitä koskevan lainsäädännön samankaltaisuus, joka tuottaa haltijalleen tietyn sisältöisen yleensä varallisuusarvoa sisältävän yksinoikeuden. (Haarmann 2014, 1-2, Pihlajarinne 2014, 11-14)

Immateriaalioikeudet jakautuvat tekijänoikeuteen, johon voidaan käsittää kuuluvan teoksen tekijän esimerkiksi maalaajan oikeus tekemäänsä teokseen. Tekijänoikeuksiin voidaan lukea kuuluvaksi lähioikeudet, jotka tarkoittavat esittävän taiteen tai esimerkiksi valokuvan ottajan oikeutta tuottamaansa työhön. Teollisuus oikeudet ovat patenttioikeus, mallioikeus, hyödyllisyysmallioikeus, tavaramerkkioikeus, toiminimioikeus, suoja sopimatonta menettelyä vastaan, kasvinjalostajanoikeus, integroitujen piirien piirimallien suoja ja maantieteellisten merkintöjen suoja. Oikeuden alan kahtia jaosta huolimatta eri immateriaalioikeudet voivat koskettaa samaa asiaa ja ne eivät ole toisiaan poissulkevia vaan yhtä kohdetta voidaan suojata monella eri

immateriaalioikeudelle niin tekijänoikeuksilla kuin teollisuusnoikeuksilla. Immateriaalioikeuksille yhteistä on intressi suojata niitä lainsäädännöllä. Tarkoitus on kannustaa keksintöihin ja luovaan työhön. (Haarmann 2014, 4-5; Pihlajarinne 2014, 26) Tämä opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan immateriaalioikeuksista tekijänoikeutta, sillä teollisuusnoikeudet eivät sovellu ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välille tehtäväksi tarkoitettuun vakiosopimus pohjaan.

Immateriaalioikeuden syntymisen lähtökohtana on uutuusvaatimus, joka perustaa immateriaalioikeuksien muodostumisen prioriteettiin eli etuoikeuteen. Teoksen, esityksen tai muun immateriaalioikeudellista suojaa saava työn uutuus voidaan määrittellä objektiivisena uutuutena tai subjektiivisena uutuutena. Objektiivisen uutuuden määritelmä tarkoittaa, että immateriaalioikeuden haltija saa suojaa sen perusteella, että immateriaalioikeuden kohde on objektiivisesti uusi toisin sanoen vastaavanlaista asiaa ei aikaisemmin ole ollut olemassa. Toinen immateriaalioikeuksien uutuusmääritelmä on, subjektiivinen uutuus. Subjektiivisen uutuuden määrittäminen on hieman monimutkaisempaa, kuin objektiivisen uutuuden määrittäminen. Subjektiivisen uutuuden määrittämisessä huomio kiinnittyy teoksen uutuuteen tekijälleen ja siihen, että se on syntynyt itsenäisen luomistyön tuloksena eikä ole jäljitelmä. (Pihlajarinne 2014, 28-29)

4 Vakiosopimuksen tekijänoikeudet

4.1 Suojan kohde ja haltija

Tekijänoikeus suojaa kirjallisia ja taiteellisia teoksia. Kirjallisiksi teoksiksi käsitetään kaunokirjallisuus ja asiatekstit. Kirjallisiin teoksiin voidaan katsoa kuuluvan selittävät piirroukset esimerkiksi kartat, kone- ja rakennuspiirroukset. Tekijänoikeuden suojaa nauttavia taiteellisia teoksia ovat puolestaan esimerkiksi sävellykset, kuvataideteokset, elokuva- ja näytelmäteokset. Suomen Tekijänoikeuslaissa on tarkka luettelo tekijänoikeuden piiriin kuuluvista kirjallisista ja taiteellisista teoksista. Tekijänoikeus käsittää taloudellisten oikeuksien suojan lisäksi myös tekijän moraaliset oikeudet. Tekijänoikeuden suojan ulkopuolelle on rajattu esimerkiksi pelkät ideat teoksesta sekä keksinnöt.

Keksintöjä suojataan teollisuus oikeuksilla. (Haarmann 2014, 50, Harenko ym. 2016, 1, Pihlajarinne 2014, 39)

Tekijänoikeutta nauttivan kohteen eli teoksen oikeuden haltijana pidetään tekijänoikeuslain mukaan tekijää tai tekijöitä. Tekijänoikeuslaissa *sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen* (Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404 1 §). Teoksella voi siis olla enemmän kuin yksi tekijä. Tekijän oikeus voi olla useammalla tekijällä yhteen teokseen tai sen osaan riippuen siitä voidaanko tekijöiden itsenäinen ja luova työ riittävästi erottaa toisistaan. Tekijänoikeus syntyy aina alun perin ainoastaan luonnolliselle henkilölle. Oikeussubjekteja on kahdenlaisia, luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä. Luonnollinen henkilö on aina ihminen. Oikeushenkilöllä, josta voidaan käyttää myös nimitystä juridiset henkilöt, tarkoitetaan erilaisia yhteisöjä. Yhteisöt voidaan jakaa yksityisoikeudellisiin ja julkisoikeudellisiin yhteisöihin. Esimerkkejä yksityisoikeudellisista oikeushenkilöistä ovat osakeyhtiöt, yhdistykset ja kommandiittiyhtiöt, kun taas julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä ovat esimerkiksi valtion virastot. Oikeushenkilö ei voi missään tilanteessa olla alkuperäinen tekijänoikeuden haltija. Tekijä voi kuitenkin siirtää kaikki tai osan tekijänoikeuksistaan toiselle luonnolliselle tai oikeushenkilölle. Siirretyn tekijänoikeuden haltija on toissijainen oikeudenhaltija ei tekijä. (Harenko ym. 2016,15-16, Suojanen ym. 2015,65)

4.2 Teos ja teoskynnys

Tärkeä lähtökohta tekijänoikeuden syntymisessä on teoskynnyksen ylittyminen. Teoskynnyksen ylittymistä arvioitaessa edellytyksenä teokselle on, että se on itsenäinen ja omaperäinen ja oikeudenhaltijan eli tekijän henkisen luomistyön tulos. Teoskynnystä arvioidaan jokaisen teoksen kohdalla erikseen. Teoksen omaperäisyyden arvioinnissa samankaltaisuusvertailulla on oleellinen merkitys. Teosta verrataan aikaisempiin teoksiin ja pyritään sen avulla selvittämään, onko kyseessä itsenäinen ja omaperäinen teos. Suomen oikeuskäytännössä teoskynnystä on käytetty yhdenmukaisena terminä tietyn tasoille vaatimuksille, jotka teoksen tulee ylittää, ollakseen tekijänoikeuslain tarkoittama itsenäinen ja omaperäinen teos, joka nauttii tekijänoikeudellista suojaa. (Haarmann 2014, 53, Harenko ym. 2016, 17, Pihlajarinne 2014, 44,52)

Teoskynnyksen arviointi on tärkeä elementti, kun arvioidaan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden töitä. Huomiota on sopimuspuhjan kannalta keskitettävä siihen, että kaikki ammattikorkeakoulussa tehtävät opiskelutyöt eivät saa tekijänoikeudellista suojaa, sillä ne eivät ylitä teoskynnystä Oppimistarkoituksessa opiskellaan muun muassa mallista piirtämistä. Tällöin samankaltaisuusvertailun arviointi korostuu. Voidaanko pitää itsellisenä ja omaperäisenä työnä suoraan mallista lyijykynällä piirrettyä omenaa, jonka tekemiseen on annettu aikaa 5 minuuttia, jonka tuloksena on saatu esimerkiksi 15 lyijykynällä piirrettyä piirrosta, joista jokainen pyrkii parhaansa mukaan esittämään mallina ollutta omenaa. Edellä mainitussa tilanteessa ei voida katsoa, että teoskynnys ylittyy. Teos ei ole tarpeeksi omaperäinen eikä myöskään itsenäisen työn tulos vaan annetun koulutehtävän aikaansaannos. Haastavaa korkeakoulun toiminnan kannalta on tunnistaa teos, sillä koulussa opiskelujen aikana tehdään hyvin erilaista ja eritasoista materiaalia. Vakiosopimuksessa on hyvä ottaa niin sanottuihin rajatapauksiin ja rajata erehtymisen riskiä esimerkiksi sillä, että teoksen tai mahdollisen teoksen tekijälle annetaan mahdollisuus osoittaa, että kyseessä on teos.

4.3 Tekijänoikeuden kahdet kasvot

Tekijänoikeus voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen. Tekijän oikeudet voivat olla taloudellisia oikeuksia tai moraalisia oikeuksia teokseen. Taloudelliset oikeudet ovat luonteeltaan yksioikeuksia, joiden tarkoituksena on suojata oikeudenhaltijan eli tekijän valtaa määrätä teokseen kohdistuvista toiminnoista. Moraalisten oikeuksien tarkoitus on suojata tekijän persoonaa. (Haarmann 2014, 70)

4.4 Taloudelliset oikeudet

Taloudellisten oikeuksien määrittelevä tekijä on niiden varallisuus oikeudellinen kytkös. Tekijänoikeuslaissa taloudellisina oikeuksista säädetään *Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.* (TekijäL 2§). Taloudelliset oikeudet kuuluvat teoksen tekijälle ja taloudellisiin oikeuksiin kuuluu

kuvataiteilijan oikeus jälleenmyyntikorvaukseen, josta säädetään Tekijänoikeuslain 2 b luvussa. (Harenko ym. 2016, 24-25, Pihlajarinne 2014, 52)

Sovittaessa ammattikorkeakoulun ja kuvataide opiskelijan välisistä oikeuksista sovitaan nimenomaan taloudellisista oikeuksista. Moraalisista oikeuksista sopiminen on oikeastaan mahdotonta ja syy esitellään myöhemmin tässä työssä kohdassa moraaliset oikeudet

4.4.1 Kappaleiden valmistaminen

Tekijänoikeuslain tarkoittama kappaleiden valmistaminen on fyysisen olomuodon antaminen teokselle. Kappaleita valmistamisena pidetään teoksen kopiointia tai muuta aineellista monistamista. Teosta ei tarvitse kopioida kokonaan vaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen osan kopiointia, mallintamista tai jäljentämistä fyysiseen olomuotoon. Digitalisaatio on tuonut omat ulottuvuutensa kappaleiden valmistamisen käsitteeseen, teoksen digitoiminen katsotaan olevan teoskappaleen valmistamista. Haastavaa on määrittellä digitoimisen yhteydessä muodostuvat tilapäiset kopiot ja niiden luonne. Olennaista kappaleiden valmistamisen käsitteen määrittelyssä on ymmärtää, että kappaleiden valmistamisen käsitä määritellään erittäin laajasti. (Haarmann 2014, 72-73)

Ammattikorkeakoulu voi valmistaa kappaleita opiskelijoiden töistä esimerkiksi digitoimalla teosten kuvia verkkogalleriassa esitettäväksi tai valmistamalla esitteen kuvataideopiskeluja koskien, tällainen esite voitaisiin valmistaa tarkoituksena esitellä kuvataideopintoja LAB-ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulun toiminnan kannalta on tärkeää, että se voi tehdä toimintansa näkyväksi niin, että oppilaitoksen opintoja voidaan markkinoida, esitellä ja saadaan kiinnostusta koulua ja opintoja kohtaan. Koulunopiskelijoiden teosten esittely voi olla tärkeää myös yritysyhteistöiden hankinnassa.

4.4.2 Teoksen saattaminen yleisön saataviin

Tekijänoikeuslain 2 §:ssä on pyritty takaamaan, että tekijällä on mahdollisuus hallita ja päättää teoskappaleiden myynnistä tai muusta markkinoille asettamisesta. Yleisön saataville saattamisella tarkoitetaan teoksen olomuodon

saattamista epämääräisen, laajaksi luettavan ihmisjoukon saataville. Voidaan puhua, että teos on avoimen piirin saatavissa, jota ei ole ennalta tarkkaan rajattu. Avoin piiri tarkoittaa epämääräistä laajahkoa ihmisjoukkoa. Yleisölle saattamisesta voi myös olla kysy, jos teos esitetään riittävän laajalle suljetulle piirille. Suljetulla piirillä tarkoitetaan ennalta rajattua tiettyä ihmisjoukkoa. Seuraavaksi esiteltävät taloudelliset oikeudet on esitelty tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa. (Pihlajarinne 2014, 53)

Kuvataideopiskelijan ja ammattikorkeakoulun välinen sopimus toteutetaan niin, että oikeus saattaa teokset yleisön saataviin siirtyy tekijän lisäksi myös ammattikorkeakoululle. Tarkoituksena ei ole rajata tekijän oikeutta saattaa omat työnsä yleisön saataviin vaan mahdollistaa tämä oikeus myös ammattikorkeakoululle. Seuraavaksi on esitelty erilaiset tavat saattaa teos yleisön saataviin.

a. Välittäminen yleisölle

Teoksen välittämällä tarkoitetaan tilannetta, jossa teos tuodaan avoimen piirin saataville johtimitse tai johtimitta, kuitenkin niin, että teos ja yleisö ovat jonkin välimatkan päässä toisistaan. Teoksen välittämällä tarkoitetaan lisäksi sitä, että yleisöllä eli henkilöillä, joille teos välitetään, on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemanaan ajankohtana ja haluamastaan paikasta. Tällaista välittämistä yleisölle on esimerkiksi television, radion ja internetin välityksellä tapahtuva teoksen esittäminen. (Pihlajarinne 2014, 54)

b. Julkinen esittäminen

Julkisella esittämisellä tarkoitetaan konkreettisesti paikalla olevalla yleisölle esittämistä. Julkinen esittäminen on avoimelle piirille tapahtuvaa esittämistä, käytännössä kenellä tahansa on mahdollista tulla seuraamaan esitystä, merkitystä ei ole kuinka monta henkilö saapuu paikalle seuraamaan esitystä. Julkisesta esittämisestä voi olla kyse silloinkin, kun teos esitetään riittävän laajalle suljetulle piirille. Yleisesti on määritelty, että 50 henkilöä käsittävä ryhmä katsotaan suurehkoksi ryhmäksi, jolle teoksen esittäminen on julkista esittämistä. Julkisesti esitettäviä teoksia ovat esimerkiksi sävellykset, musiikkiteokset, näytelmät ja elokuvat. Esittäminen eroaa välittämisestä siten, että se tapahtuu

konkreettisesti samassa tilassa, jossa yleisö on. (Haarmann 2014, 75-77, Pihlajarinne 2014, 54-55)

c. Levittäminen yleisön keskuuteen

Teoksen levittäminen tarkoittaa fyysisen teoksen levittämistä, tämä lainkohta ei sovellu esimerkiksi verkossa esitettäviin teoksiin tai konkreettisesti esitettäviin näytelmäteoksiin. Levittämisellä tarkoitetaan teoksen myymistä tai muuten levittämistä eteenpäin. Tämä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu levittäminen on, tulee eritoten esille silloin, kun kyseessä on kappaleiden valmistaminen. Tämä lain kohta täsmentää tekijän yksinoikeutta määrätä teoksen myynnistä ja luovuttamisesta. (Haarmann 2014, 83-84, Pihlajarinne 2014, 56)

Tämä lainkohta ei jätetään pois ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välisestä sopimuksesta, sillä ammattikorkeakoulu ei myy opiskelijoidensa töitä. On kuitenkin, hyvä huomioida, sopimuksessa, että mikäli tällaista tapahtuisi jatkossa olisi siitä syytä sopia tapauskohtaisesti.

d. Julkinen näyttäminen

Näyttäminen julkisesti tarkoittaa ilman apuvälineitä yleisön saataville tuomista. Julkista näyttämistä on vain ilman apuvälineitä tapahtuva esittäminen, mikäli käytössä on apuvälineitä, on kyse julkisesta esittämisestä. Julkinen näyttäminen soveltuu ainoastaan kuvataiteeseen luottavien teosten kohdalla, vain ne ovat olomuodoltaan sellaisia teoksia, jotka voidaan asettaa nähtäväksi ilman, että käytetään apuvälineitä. (Haarmann 2014, 85, Pihlajarinne 2014, 56)

4.4.3 Jälleenmyyntikorvaus

Kuvataiteen teoksen tekijän yksi taloudellinen oikeus on oikeus jälleenmyyntikorvaukseen. Jälleenmyyntikorvauksesta säädetään Tekijänoikeuslain 26 i §:ssä. Jälleenmyyntikorvaus koskee kuvataiteen teosten jälleenmyyntiä toisin sanoen tilannetta, jossa kuvataiteen teos myydään ensiluovutuksen jälkeen eteenpäin. Tärkeä huomio jälleenmyyntioikeudessa on, että se koskee ainoastaan taidemarkkinoiden ammattilaisten eteenpäin ensimyyntin jälkeen myymiä, ostamia tai välittämiä teoksia. Yleisölle avoimien

museoiden osalta jälleenmyyntioikeutta ei ole, eikä yksityishenkilöiden välisissä luovutuksissa. (Pihlajarinne 2014, 56-57)

4.5 Moraaliset oikeudet

Moraalisten oikeuksien peruslähtökohta on kunnioittaa tekijän persoonallisuutta. Tekijänoikeudet suojaavat tekijän omaperäisen ja itsenäisen työntulosta teosta ja tekijänoikeuksiin kuuluvat moraaliset oikeudet suojaavat tekijän ainutlaatuista suhdetta luovan, omaperäisen ja itsenäisen työnsä lopputuloksena syntyneeseen teokseen. Moraaliset oikeudet eroavat taloudellisista oikeuksista erityisesti siltä osin, että moraalisia oikeuksia ei voi siirtää tai luovuttaa toiselle. Moraalisia oikeuksia ovat respektioikeus ja isyysoikeus. Moraalisista oikeuksista on säädetty Tekijänoikeuslain 3 §:ssä. (Harenko ym. 2016, 67)

Ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välisessä sopimuksessa ei ole tarkoitus siirtää moraalisia oikeuksia, eikä se olisi edes mahdollista. Moraaliset oikeudet syntyvät edellä mainitusti tekijälle ja ovat luonteeltaan siirtämättömiä, joten niiden siirtämisestä ei tarvitse tai voi sopia. Opinnäytetyön kannalta on oleellista esitellä moraaliset oikeudet ja niiden sisältö, sillä ne vaikuttavat vakiosopimuksen ehtoihin siltä kannalta, että ne tulee huomioida, kun teos saatetaan yleisön saataville tai kun sovitaan teoksen uudelleen käytöstä tai hävittämisestä.

4.5.1 Respektioikeus

Respektioikeus tarkoittaa nimensä mukaisesti kunnioittamisoikeutta. Respektioikeuden toteuttaminen tarkoittaa, että teosta tai sen osaa ei saa muunnella siten, että se loukkaa teoksen omalaatuisuutta tai taiteellista arvoa. Säännöksellä tarkoitetaan sen luontoista teoksen muokkaamista, joka loukkaa tekijän persoonaa, muuten teoksen muuttamisesta on säädetty Tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Tekijän respektioikeutta voidaan loukata tilanteessa, jossa teosta käytetään tekijää loukkaavalla tavalla. Respektioikeutta loukkaavien muutosten tai käyttämisen pitää olla oleellisia ja luonteeltaan törkeitä, pieni vähäinen muuttaminen ei ole respektioikeutta loukkaavaa mutta se voi olla muuten kielletty tekijänoikeuslain nojalla. (Harenko ym. 2016 70-72)

Teoksen muuttaminen voi tapahtua valmistamalla teoksesta muunneltuja kappaleita tai esittämällä teosta muunneltuna. Määriteltäessä teoksiin kohdistuvia moraalisia oikeuksia teostyyppien kohdalla on eroja, arvioinnissa kiinnitetään huomiota teoslajin ominaispiirteisiin, taiteelliseen arvoon ja merkitykseen sekä teoksen alkuperäiseen muotoon. (Harenko ym. 2016 70-72, Pihlajarinne 2014, 58)

4.5.2 Isysoikeus

Isysoikeus on käytännössä tekijän oikeus tulla ilmoitetuksi teoksen tekijäksi hyvän tavan edellyttämällä tavalla (Haarmann 2014, 86). Tekijän nimi ilmoitetaan teoksessa tekijän haluamalla tavalla ja muodossa. Tekijän oikean nimen sijasta voidaan käyttää tekijän salanimeä tai nimimerkkiä, käytännössä puhutaan taiteilijanimestä. Tekijällä on oikeus päättää teoksen julkaisemisesta nimettömänä, jos hän niin haluaa menetellä. (Harenko ym. 2016, 67-68)

Hyvällä tavalla tarkoitetaan isysoikeudessa vakiintunutta käytäntöä ilmoittaa tekijän nimi. Käytännöt vaihtelevat teostyypeittäin. Hyvän tavan mukainen menettely edellyttää, että tekijän tahdonilmaisua noudatetaan, vaikka se eroaisi vakiintuneesta käytännöstä. (Harenko ym. 2016, 86) Hyvää tapaa arvioitaessa joudutaan arvioimaan tilannetta aina tapauskohtaisesti (Pihlajarinne 2014, 61).

4.6 Luoksepääsoikeus

Tämä Tekijänoikeuslaissa määritelty oikeus soveltuu ainoastaan kuvataiteen teoksiin. Tekijänoikeuslaissa luoksepääsoikeus määritellään Tekijänoikeuslain 52 §:ssä seuraavasti.

Kuvataiteen teoksen tekijällä on oikeus saada luovuttamansa teos nähtävilleen, jollei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa teoksen omistajalle tai haltijalle ja se on tarpeen:

1) tekijän taiteellisen työn kannalta; tai

2) hänen 2 §:ssä tarkoitettujen taloudellisten oikeuksiensa toteuttamiseksi.

Oikeuskäytännössä luoksepääsoikeutta on oikeus käyttää, ellei luoksepääsoikeuden toteutuminen edellytä esimerkiksi teoksen omistajalle

kohtuutonta vaivaa. Tällainen tilanne voisi esimerkiksi olla sellainen, jossa teos on ostajan yksityisasunnossa ja teoksen tekijä vaatisi päivittäin luoksepääsyoikeuden toteuttamista. (Pihlajarinne 2014, 63)

Ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välisessä sopimuksessa ei ole tarpeen mukaista rajoittaa tekijän luoksepääsyoikeutta. Teosten ollessa ammattikorkeakoulun tiloissa voidaan tekijän luoksepääsyoikeus taata lain vaatimalla tavalla.

4.7 Tekijänoikeuden rajaukset

Tekijän moraalisia oikeuksia ei oikeastaan ole juurikaan rajattu. Ainoa tekijän moraalisia oikeuksia rajoittava lain pykä on Tekijänoikeuslain 25e §, jossa säädetään rakennusten ja käyttöesineiden muuttamisesta. *Rakennusta ja käyttöesinettä saa omistaja tekijän luvatta muuttaa, mikäli teknilliset tai tarkoituksenmukaisuussyyt sitä vaativat* (TekijäL 25e §).

Taloudellisia oikeuksia on tietyin osin rajattu tarkoituksena turvata yhteiskunnallisesti tärkeitä intressejä. Tekijänoikeuksien rajaukset on sisällytetty Tekijänoikeuslain 2 lukuun. (Pihlajarinne 2014, Tekijänoikeuslaki luku 2)

Tekijänoikeudellisia rajoituksia ei ole syytä tässä käydä läpi sen tarkemmin. Opinnäytetyön aiheena on tekijänoikeuksien siirtäminen sellaisissa tilanteissa, joissa teos nauttii tekijänoikeudellista suojaa tai sen lähioikeutta. Sellaiset tapaukset, joissa joihin tekijänoikeuden suoja ei rajoitu rajautuvat tämän opinnäytetyön aiheen ulkopuolelle.

4.8 Tekijänoikeuden siirtyminen ja rajaukset

Tekijänoikeus voidaan Tekijänoikeuslain 27 §:n 3 § johtuvin rajoituksin kokonaan tai osittain. Käytännössä kaikki taloudelliset tekijänoikeudet ovat luovutettavissa lukuun ottamatta jälleenmyyntikorvausta, johon kohdistuvaa oikeutta ei voida luovuttaa tai siirtää toiselle. Tekijänoikeuksia luovuttaessa voi olla kyseessä kokonaisluovutus, jollain tekijä luopuu kaikista taloudellisista yksinoikeuksistaan tai osittaisluovutuksesta, jolloin luovutetaan esimerkiksi oikeus, johonkin tiettyyn toimeen esimerkiksi yleisön saataville saattamiseen esittämällä. (Pihlajarinne 2014)

Tekijän moraalisia oikeuksia ei voi luovuttaa. Moraaliset oikeudet säilyvät tekijällä ja luovutuksen saajan pitää myös kunnioittaa niitä.

Luovutuksen saajalla ei ole Tekijänoikeuslain 28 §: mukaan oikeutta muuttaa teosta tai luovuttaa oikeuttaan toiselle. Esimerkiksi ammattikorkeakoulu ei voi luovuttaa oikeutta opiskelijan työn näytteille asettamiseen kolmannelle osapuolelle.

Tekijänoikeuksien luovutuksesta voidaan sopia tehokkaasti eli niin, että sopimisen seurauksena tietyt oikeudet siirtyvät tekijältä sopijaosapuolelle. Käytännössä tekijänoikeuksien luovuttamisesta sopiminen on vapaaehtoista ja edellyttää sopija osapuolten myötävaikutusta. Oikeuksista voidaan sopia pätevällä tavalla. Pätevistä sopimisen tavasta on säädetty Laissa varallisoikeudellisista oikeustoimista ja sopimuksen syntymistä käsitellään myöhemmin luvussa kuusi.

4.9 Tekijänoikeuden kesto

Tekijänoikeuksien kesto on määritelty Tekijänoikeuslaissa. Tekijän oikeuden kestoa tarkasteltaessa täytyy kiinnittää huomiota myös teoksen elinkaareen, joka esitellään tässä luvussa.

4.9.1 Lain määrittelemä kesto

Tekijänoikeus syntyy teoksen luomisen hetkellä. Oikeuden syntyminen ei edellytä tekijältä toimenpiteitä vaan tekijänoikeus syntyy silloin, kun teos syntyy. Tekijänoikeus syntyy teokseen, joka ylittää teoskynnyksen. Tekijänoikeuksia on rajattu ajallisesti eli ne eivät ole ikuisia. Tekijänoikeuslain 47 §:ssä säädetään, että tekijänoikeus lakkaa, kun tekijän kuolemasta on kulunut 70 vuotta. Tekijänoikeudet ovat voimassa tekijän eliniän ja 70 vuotta kuoleman jälkeen. Yhteisteoksissa 70 vuotta lasketaan viimeksi kuolleen tekijän kuolin vuodesta. Tekijänoikeuden voimassa oleminen tekijän eliniän ajan edellyttää, että tekijä on tiedossa. Tuntemattomien tekijöiden teosten tekijänoikeus lasketaan olevan voimassa teoksen valmistumisen hetkestä 70 vuotta. (Haarmann 2014, 92-93)

Tekijänoikeuden päätyttyä teos on niin sanotusti vapaa, joka tarkoittaa, että kuka tahansa voi käyttää teosta haluamallaan tavalla. Ainoa rajoitus on klassikkosuoja.

Teoksen nauttiessa Tekijänoikeuslaissa määriteltyä klassikkosuojaa suoja ulottuu tekijänoikeuden voimassaoloajan yli. (Haarmann 2014, 93) Klassikkosuojalla tarkoitetaan oikeutta, joka syntyy teokselle, jos teos on yhteiskunnallisesti ja sivistyksellisesti merkittävä. Tällainen teos saa suojaa tekijänoikeuden päätyttyä ja suojan tarkoituksena on estää yhteiskunnallisesti ja sivistyksellisesti merkittävien intressien loukkaamisen. (Pihlajarinne 2014, 63-64)

4.9.2 Teoksen elinkaari ja sen vaikutus tekijänoikeuden keston

Teoksen elinkaari tarkoittaa teoksen valmistumisesta teoksen hävittämiseen kuluvaa aikaa. Tekijänoikeus on siis kuitenkin voimassa vain sen ajan, jonka ajan itse teos on olemassa. Rakennuksiin konkreettisesti tehdyt teokset on sidottu rakennuksen elinkaareen tai siihen, kunnes rakennusta korjataan tai muutetaan. Tällaisella tekijänoikeuden keston rajauksella pyritään mahdollistamaan rakennuksen omistajan oikeus käyttää ja muuntaa omistamaansa rakennusta. Teoksen elinkaareessa on huomioitava myös luonnon aiheuttamat muutokset ja ympäristön muutokset yleensä. Yleensä rakennustaidetta tehtäessä teoksen elinkaareen liittyvät seikat huomioidaan jo sopimusvaiheessa. (Taidemaaliriliitto)

Ammattikorkeakoulu opiskelijoille tällainen tilanne, jossa teoksella on, tietyn ajan mittainen, elinkaari tulee vastaan esimerkiksi luvussa kaksi esitetyssä mallikuvassa, jossa taideteos on tehty koulun käytävälle, Tomi Åbergin teoksessa Auringon veneet, maan tuhkaa. On selvää, että tämän kaltainen taideteos, joka siirrettäessä tuhoutuisi tai muuttaisi olennaisesti muotoaan ei voi olla ikuinen varsinkaan, jos se on sijoitettu muuttuvaan ympäristöön. Teoksen elinkaaresta tulee sopia sopimuksen teko vaiheessa. Tämän kaltaisten taideteosten osalta on hyvä sisällyttää sopimukseen jokin maksimi aika ja maininta, että teosten elinkaaresta voidaan sopia myös erikseen. Yritysyhteistöiden kohdalla, joissa usein voi olla kysymyksessä rakennustaiteen tekeminen on hyvä huomioida sopimuksen tekovaiheessa sopia teoksen elinkaaresta. Yritysyhteistöiden kohdalla vakiosopimuksessa otetaan kantaa niiden toteutukseen ja ammattikorkeakoulun immateriaalisiin oikeuksiin näiden osalta. Tarkemmat sopimukset esimerkiksi mainittu teoksen elinkaari on syytä jättää kunkin yritysyhteistyön kohdalla erikseen sovittavaksi.

4.10 Lähioikeudet

Lähioikeudet ovat tekijänoikeuksien kaltaisia oikeuksia. Suojan kohteet ovat tekijänoikeussuojan kaltaisia. Lähioikeuksien suojan intressit eroavat tekijänoikeuden suojan intresseistä, lähioikeudet voivat ulottua suojan kohteena olevan asian investointeja tai muuta vaivannäköä. Suojan sisällöt eroavat myös toisistaan, esimerkiksi lähioikeudet eivät välttämättä suojaa sen kohteen muuttamista. Lähioikeuksien suojan kesto on yleensä tekijänoikeuden suojaa lyhyempi. Lähioikeuksia ovat esittävän taiteilijan suoja, ääni- ja kuvatallenteiden tuottajan suoja, radio- ja televisiolähetyksen tuottajan suoja, luettelo- ja tietokantasuoja, uutissuoja ja valokuvansuoja. (Pihlajarinne 2014, 88)

Lähioikeuksien siirtyminen ammattikorkeakoululle on yksi huomioita immateriaalioikeus, joka tulee vakiosopimuksessa ottaa huomioon. Seuraavaksi esitellään lähioikeudet, jotka kuvataiteilijan opiskelujen aikana varmimmin tulevat sovellettavaksi. Opiskelujen aikana opiskelijat tekevät paljon valokuvatöitä, sillä se on yksi opintosuuntaus ja esittävän taiteilijan suoja tulee sovellettavaksi esimerkiksi performanssitaiteessa, joita opiskelijat tekevät.

4.10.1 Valokuvansuoja

Valokuva saa teossuojaa teoskynnyksen ylittyessä. Valokuvat, jotka eivät ylitä teoskynnystä saavat Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista lähioikeuden suojaa. Lähioikeus suojaa valokuvan ottajan oikeutta määrät valokuvasta valmistamalla kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Moraaliset oikeudet eli isyysoikeus ja respektioikeus koskevat kaikkia valokuvia, ylittivät ne teoskynnyksen tai eivät. Valokuvansuoja on voimassa 50 vuotta kuvan ottamisesta. (Pihlajarinne 2014, 93-95)

Teoskynnyksen arviointi on sama kuin muun taiteen osalta eli arvioinnissa otetaan huomioon teoksen omaperäisyys ja tekijän itsenäisen työntulos. Ammattikorkeakoulussa valokuvansuoja on otettava vakiosopimuksessa huomioon, sillä koulussa tehdään valokuvatöitä eli lähioikeuksien luovutuksessa sovitaan muiden immateriaalisten oikeuksien tavoin.

4.10.2 Esittävän taiteilijan suoja

Esittävän taiteilijan suojaa nauttivat näyttelijä, laulaja, muusikko, tanssija tai kansanperinteen esittäjä. Esittävän taiteilijan taloudelliset oikeudet ovat Tekijänoikeuslain 45 §:n mukaan esittäjän luvan varaisia. Tämä koskee kaikkea toisintamista, siirtämistä, välittämistä ja esittämistä, joissa esitys on mahdollista saattaa yleisön saataviin. Yksityiskäyttöön esityksen taltiointi tai muu edellä mainittu toiminta on rajattu lähioikeuden suoja ulkopuolelle.

Ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välisessä vakiosopimuksessa on hyvä sopia esittävän taiteilijan suojaa nauttivien esitysten esimerkiksi performanssien osalta siitä, että taloudellisia oikeuksia koskevat oikeudet siirtyvät myös ammattikorkeakoululle, että yhtäläisesti esittävän taiteen luomuksia voidaan esitellä ammattikorkeakoulun toimesta ammattikorkeakoulun valitsemaa kanavaa pitkin.

5 Mallioikeus

Mallioikeus on otettu ainoana teollisuus oikeutena tarkasteluun, sillä kuvataideopiskelijat voisivat tehdä työn, johon voitaisiin soveltaa mallioikeutta. Esimerkiksi korutaide voi mahdollisesti saada mallioikeuden suoja. Vakiosopimukseen tulee kirjata toimintatavat tällaisten tuotteiden osalta, sillä esimerkiksi uutuusvaatimukseen kuuluu, että mallia ei ole esitetty aiemmin. Mikäli opiskelija aikoo hakea mallilleen mallinrekisteröintiä ei oppilaitos saa ennen hakemuksen käsittelyä julkaista tällaisesta mallista esimerkiksi kuvia tai asettaa sitä muuten yleisön saataviin.

Kansallisen mallioikeuslainsäädännön lähtökohta on kannustaa suunnittelijoita kehittämään uusia innovaatioita muotoilussa ja antaa tukea panostaa investointeihin. Kansallisesti mallioikeutta nauttivien tuotteiden kärkipäässä ovat erilaiset pakkaukset, erilaiset tiedon tallentamiseen, toistamiseen ja siirtämiseen tarkoitetut laitteet sekä huonekalut. Mallioikeus luetaan teollisuus oikeuksien piiriin. Oikeutena se eroaa tekijänoikeudesta esimerkiksi siinä, että suojan syntyminen edellyttää keksijältä oikeuden rekisteröintiä Patentti- ja rekisterihallituksessa, turvautumalla kansainväliseen mallin rekisteröintiin ja

yhteisömallin rekisteröinnillä. Rekisteröinti eli hakemuksen hyväksyminen oikeuttaa mallinsuojaan ja antaa tekijälle yksinoikeuden käyttää mallia hyväkseen. (Haarmann 2014, 266-267, 271, Patentti- ja rekisterihallitus, 2015)

5.1 Suojan kohde ja määritelmä

Mallioikeus suojaa muotoa eli yksinoikeus koskettaa esineen mallia. Oikeus voidaan suojata ainoastaan, kun kyseessä on konkreettinen esine, joka säilyttää muotonsa. Mallioikeuslain 1a §:n mukaan mallilla tarkoitetaan *tuotteen tai sen osan ulkomuotoa, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteistä kuten linjoista, ääriviivoista, väreistä, muodosta, pintarakenteesta tai materiaalista*. Mallioikeus laissa on määritelty myös tuote ja moniosainen tuote. Määritelmä on tarpeen, sillä mallinsuoja voidaan myöntää ainoastaan tuotteen tai tuotteenosan ulkomuodolle edellä mainitulla tavalla. Mallioikeuslain 1a §:n mukaan tuotteella tarkoitetaan *teollisesti tai käsityönä valmistettuja tavaroita, mukaan lukien osat, jotka on tarkoitettu koottavaksi moniosaiseksi tuotteeksi, sekä pakkaukset, pakkauksen ulkoasu, graafiset symbolit ja kirjasintyypit*. Moniosaiseksi tuotteeksi määritellään mallioikeuslain 1a §:ssä tuote, *joka koostuu useista osista, jotka voidaan korvata siten, että tuote voidaan purkaa ja koota uudelleen*. (Haarmann 2014, 267-269, PRH 2015)

5.2 Rekisteröinnin edellytykset

Rekisteröinnin edellytyksenä on uutuus ja yksilöllisyys. Uutuutena voidaan pitää sellaista mallia, jota ei aikaisemmin ole tullut julkiseksi tai julkistettu ennen hakemuksen jättöpäivämäärää. Poikkeuksena on menettely, jossa mallia voidaan käyttää vuoden ajan esimerkiksi sen testaamiseen niin, ettei uutuutta menetetä. Yksilöllisyyden arvioinnissa huomiota kiinnitetään siihen, että malli eroaa jo olemassa olevista malleista. Yksilöllisyyden huomioidussa otetaan huomioon tuoteryhmä ja sen tuomat rajoitukset mallin erilaisuuteen verrattuna jo olemassa olevaan malliin. Este mallin rekisteröinnille on, jos malli ei millään tavalla ole yksilöllinen tai täytä uutuusvaatimusta. Mallin rekisteröimisen esteitä on säädetty Mallioikeuslain 4 a §:ssä. (Mallioikeuslaki, PRH 2015)

5.3 Mallioikeuden voimassaolo

Mallioikeuden voimassaolo alkaa mallioikeuden hakemuksen jättöpäivästä ja voi olla voimassa kerrallaan 5 vuotta. Mallioikeutta voi jatkaa rekisteröimällä mallioikeus uudelleen. Uudelleen rekisteröinti voidaan tehdä neljä kertaa. Näin ollen mallioikeuden enimmäisvoimassaoloaika on yhteensä 25 vuotta. Suoja-aika on 15 vuotta, jos malli on moniosaisen tuotteen osa ja mallioikeus voi myös päättyä molemmissa tapauksissa aiemmin, mikäli oikeus kumotaan tuomioistuimessa.

6 Sopimuksen tekemisestä

6.1 Sopimus käsitteitä

Seuraavaksi avataan opinnäytetyön toiminnallisena osuutena toimivan vakiehtoisen sopimuksen käsitteistöä. Tässä luvussa käsitellään sopimukseen tekemiseen liittyviä yleisiä oikeustoimia, joita tapahtuu, kun sopimusta tehdään sekä siihen liittyvää lainsäädäntöä. Velvoiteoikeudellinen näkökulma on tässä opinnäytetyössä tärkeä, sillä työn tuloksena syntyy sopimuksen tekijää velvoittava sopimus.

Vakioehtoisen sopimuksen tekemiseen liittyvät oleellisesti vakioehdot. Tämän opinnäytetyön toiminnallisena osuutena syntyy vakiosopimus. Sopimus on aina kaksipuolinen oikeustoimi, joka syntyy jommankumman sopijapuolen myötävaikutuksen tuloksena, kun toinen sopijaosapuoli suostuu toisen osapuolen myötävaikutuksesta syntyneeseen ehdotukseen, esimerkiksi kuvataideopiskelija allekirjoituksellaan hyväksyy tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneen vakiosopimuksen ehdot. Vakiomuotoisella sopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jossa sopimuksen sisältö on ennalta määriteltä ja sitä on tarkoitus käyttää sellaisenaan. Vakioehdot ovat tyypillisesti yhteisön tai yrityksen käyttöönsä laatimia sopimustekstejä. Tarkoituksena vakioehdoilla on luoda sopimukseen yleispätevät ehdot. Vakioehtoja käytetään yleisesti vakiomuotisista, usein toistuvissa sopimuksissa. (Sotka 2010)

Ammattikorkeakoulun ja kuvataide opiskelijan välisessä sopimuksessa on sopia yleisesti immateriaalioikeuksien siirtämisestä ja vastuunrajauksista. Vakiehtoisen sopimuksen käyttäminen on paras vaihtoehto tähän tarkoitukseen.

Sopijaosapuolet tekevät sopimuksen solmimisessa oikeustoimen. Oikeudellinen tai luonnollinen henkilö, joka solmii sopimuksen yhtenä sen osapuolena ja sitoutuu sopimuksen ehtoihin. Opinnäytetyön lopputuloksena syntyvässä vakiehtoisen sopimuksessa sopijaosapuolina ovat LAB-ammattikorkeakoulu ja kuvataide opiskelija. Oikeustoimeksi voidaan kutsua oikeudellisen tai luonnollisen henkilön tahdonilmaisua, joka saa aikaan jonkin oikeudellisen toimenpiteen (Pihlajarinne 2014, 22). Esimerkiksi sopimuksen allekirjoittaminen on oikeustoimi, joka saa aikaan sen, että sopimuksen ehdot tulevat sopijaosapuolten välillä voimaan.

Sopimukseen voidaan sisällyttää vaaranvastuu. Vaaranvastuu on sopimuksen kohteena olevan esineen esimerkiksi teoksen katoamisesta, huonontumisesta tai vähenemisestä aiheutuva vastuu. Vaaranvastuussa sovittaessa se, jolle vaaranvastuu jää voi muodostua muun muassa korvausvelvollisuus toiselle sopijaosapuolelle. (Minilex)

Sopimusrikkomus ja sopimuksen purkaminen ovat asioita, joihin sopimuksen solmijat eli osapuolet joskus ajautuvat. Tarkoittaa tilannetta, jossa sopijaosapuoli ei toimi sopimuksen sisällön velvoittamalla tavalla tai jättää velvollisuutensa täyttämättä. Yksipuolinen oikeustoimi, jossa sopimuksen sitovuus lakkaa. Edellytyksenä purkamiselle on yleisesti huomattava sopimusrikkomus. (Vuorijoki 2002)

6.2 Milloin sopimus syntyy?

Laissa varallisuus oikeudellisesta oikeustoimista eli oikeustoimilaissa on määriteltä muun muassa milloin sopimus syntyy, kenet voi valtuuttaa sopimuksen tekemiseen ja siihen, milloin oikeustoimet ovat pätemättömiä. Lain sisältö koskee nimensä mukaisesti varallisuus oikeudellisia oikeustoimia, joka esimerkiksi tämän opinnäytetyön tuloksena syntyvä vakiehtoinen sopimus pohja on, sillä siinä sovitaan taloudellisten immateriaalioikeuksien siirtymisestä. (Laki varallisuus oikeudellisesta oikeustoimista luvut 1-3)

Oikeustoimilaissa määritellään, että syntyväksi, kun molemmat sopijaosapuolet sitoutuvat sopimuksen ehtoihin tahdonilmaisulla. Tahdonilmaisuna voidaan pitää esimerkiksi sopimuksen allekirjoittamista. Vakimuotoisen sopimuksen ammattikorkeakoulun ja kuvataideopiskelijan välillä voidaan Oikeustoimilain määritelmien mukaan katsoa syntyneen sopimuksen allekirjoitus hetkellä. Sopimuksen solmijana toimivat ammattikorkeakoulu ja kuvataideopiskelija. Ammattikorkeakoulu määrittää henkilön kuka allekirjoittaa sopimuksen immateriaalioikeuksista. Opiskelija toimii omasta puolestaan sopija osapuolena.

6.3 Mitä tapahtuu, jos sopimusta ei synny tai ehtoja ei noudateta?

Käytännön järjestämisen ja järkevöittämisen kannalta olisi hyvä, että vakioehtoinen sopimus pohja otettaisiin valintakokeen osaksi. Tarkoituksena on tehdä vakioehtoisesta sopimuksesta valintakokeen osa, että se toimisi näin ollen edellytyksenä opiskelijaksi ottamiselle. Oppilaitokseen hakevan henkilön tulee valintakokeessa sitoutua sopimuksen ehtoihin tai hän ei voi suorittaa valintakoetta loppuun. Käytännön järjestämisen ja järkevöittämisen kannalta ratkaisu olisi selkeä ja tällöin ei pystyisi muodostumaan tilannetta, jossa kouluun valittu opiskelija ei sitoutuisi sopimuksen ehtoihin. Näin ollen opiskelun yleiset ehdot olisivat kaikille samat ja kohtelu siitä johtuen yhdenvertaista.

Sopimusrikkomuksen osalta käytännön järjestäminen on haastavampaa, sillä ensin tulisi määritellä mahdollinen sopimusrikkomus ja tilanne, jossa sitä voidaan pitää huomattavana sopimusrikkomuksena, joka voisi johtaa sopimuksen purkamiseen ja mitä sopimuksen purkamisesta seuraa. Lähtökohtana voitaisiin pitää käytännön järjeistämiseen ja selkeyden kannalta, että sopimukseen sitoutuminen on edellytys opiskeluoikeuden saamiselle ja jatkumiselle. Mikäli sopimusehtoja ei noudateta voi huomattavasta sopimusrikkomuksesta seura opiskeluoikeuden menetys. Vähäinen sopimusrikkomus voisi esimerkiksi johtaa varoitus menettelyyn, jossa tietty määrä varoituksia tarkoittaisi vakavaa sopimusrikkomusta ja voisi johtaa opiskeluoikeuden menettämiseen.

7 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulussa toteutettavat opinnäytetyöt voidaan jakaa tutkimukselliseen ja toiminnallisiin opinnäytetöihin. Toiminnallisen opinnäytetyön ideana on tietyn kohderyhmän käytännön toiminnan järkevöittäminen ja opastaminen. Toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan sen kohderyhmälle sopivalla tavalla. Kohderyhmällä tarkoitetaan kohdetta, jolle toiminnallisen opinnäytetyön produkti eli tuotos tehdään. Toiminnallisen opinnäytetyön produkti voi olla esimerkiksi opas, ohje tai ohjeistus, jolla järkevöitetään ja ohjeistetaan tietyn kohderyhmän toimintaa käytännössä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö pääsee oikeuksiinsa tilanteessa, jossa opinnäytetyölle on toimeksiantaja ja opinnäytetyön avulla voidaan tukea ja rakentaa ammattiosaamista ja innovatiivisuutta. Oikeasta tarpeesta muodostunut aihe auttaa syventämään myös opiskelijan ammatillista kehitystä ja osaamista. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16-17.)

7.1 Toteutus ja raportointi

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta eri osasta, tosielämän produktista eli tuotoksesta sekä raportista. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Opinnäytetyöstä syntyy kirjallinen tuotos. Produktin tekstin ominaisuuksille on asetettu erilaiset vaatimukset kuin opinnäytetyön raportille. Produktin teksti muodostetaan opinnäytetyön kohderyhmälle mahdollisimman selkeäksi ja ymmärrettäväksi. Opinnäytetyön toiminnallisen toteutuksessa kannattaa valita kohderyhmälle selkein esittämistapa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51, 65.)

Opinnäytetyön raporttiosuuden kirjoittamisessa tulisi näkyä tutkimuksellinen ote. Raportin kielen tulee olla analysoivaa ja vahvasti viitekehykseen sidonnaista. Tehdyt valinnat tulee argumentoida eli perustella ja tämä tyyli on säilytettävä läpi työn. Toiminnallisen opinnäytetyön tulee sisältää itse työn raportointi, jossa ilmenee lähtökohta, tarkoitus ja tavoitteet, rajaukset, teoreettinen viitekehys, työtapojen esitleminen ja perustelu, produktin toteuttamiseen liittyvä raportointi, johtopäätökset ja pohdita sekä prosessin ja produktin arvioiminen. (Airaksinen 2009)

7.2 Tutkimusmenetelmä

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimusmenetelmien käyttäminen on erilaista verrattuna tutkimukselliseen opinnäytetyöhön. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimusmenetelmiä käytetään konsultaationa. Tämä tarkoittaa, että kerättyä tutkimuksellista aineistoa ei välttämättä edes avata tekstissä vaan sitä käytetään lähdeaineistona syventämään työn sisältöä. Tutkimusmenetelmien käyttämistä, voidaan hyödyntää toiminnallisessa työssä esimerkiksi oppaan toteutustapaan. Tutkimuksellinen selvitys voi tarkoittaa, että selvitetään tuotteen sisällöllistä ja visuaalista toteutustapaa. Selvityksen avulla voidaan muodostaa tuotteelle lopullinen olomuoto. Tutkimusmenetelmien käyttäminen ei ole toiminnallisessa opinnäytetyössä välttämätöntä vaan niitä voidaan myös olla hyödyntämättä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-58.)

8 Mallisopimus pohjan toteutus ja prosessin kuvaus

8.1 Kohderyhmä

Tämän opinnäytetyön kohderyhmänä LAB-ammattikorkeakoulun kuvataide opiskelijat ja opettajat. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyvällä vakiosopimuksella pyritään selkeyttämään ja sopimaan ammattikoulun ja kuvataideopiskelijan välisistä immateriaalioikeuksista. Vakiosopimus on tarkoitettu tehtäväksi ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välille jo valintakoe vaiheessa, sillä vakiosopimuksen sisältöä sovelletaan myös valintakokeeseen. Muu soveltamisala on ammattikorkeakouluopintojen kesto. Vakiosopimukselle tehdään selventävät sopimusehdot, joiden tarkoituksena on selkeyttää ja konkretisoida vakiosopimuksen sopimusehtoja mahdollisimman ymmärrettävästi.

8.2 Lähtötilanne

LAB-ammattikorkeakoululla on vakiintuneet toimintatavat esimerkiksi opiskelijoidensa töiden yleisölle esittämisessä ja näyttämisessä, kuvaamisessa, materiaalien hankintaa koskevissa rajoituksissa ja töiden uudelleen käyttämisessä ja hävittämisessä. Ongelma immateriaalisesta näkökulmasta on,

että vakiintunut menettelyä ja toimintatapaa ei voida katsoa sopimukseksi, jossa immateriaalisia oikeuksia siirretään ammattikorkeakoululle vaan niistä täytyisi oikeasti sopia, muuten immateriaalioikeudet ovat tekijällä eli opiskelijalla eikä korkeakoulu saa hyödyntää teoksia ilman tekijän eli opiskelijan lupaa. Tiettyjen immateriaalioikeuksien osalta voidaan sopia oikeuksien siirrosta, joka tässä tapauksessa on tarkoitus toteuttaa luomalla vakiosopimus näistä oikeuksista sopimiseksi.

8.3 Suunnittelu

Vakiosopimuksen suunnittelu aloitettiin heti. Ensin tärkeintä oli tutustua teoriaan niin, että sopimuksen konkreettinen luonnostelu voitiin aloittaa. Tärkeitä huomioitavia elementtejä oli kohderyhmän toiveiden ja tarpeiden kartoitus. Kohderyhmän tarpeina oli tuoda nykyiset käytänteet sopimuksen osiksi. Yhtenä tärkeänä toiveena oli myös valintakokeen sisällyttäminen vakiosopimuksen piiriin kuuluvaksi. Toiveena oli, että vakiosopimus voitaisiin ottaa käyttöön ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välillä.

Vakiosopimusta lähdettiin suunnittelemaan pohtimalla toteutustapaa. Tavoitteena on, että valmis vakiosopimus on toteutettu hyödyntäen oikeudellista muotoilua, joka siis tarkoittaa, että sopimusehdot pyritään esittämään niin, että ne ovat kohderyhmälleen mahdollisimman ymmärrettävässä ja selkeässä muodossa. Esimerkiksi, kun kyseessä tässä tapauksessa on kuvataide opiskelijat eli visuaaliset ihmiset sopimusehtoja voisi täydentää ja ilmentää esimerkiksi kuvilla tai väreillä. Varhaisessa vaiheessa oli selvää, että opinnäytetyön tekijä ei voi tällaista visuaalista ilmettä toteuttaa vaan lopullisen vakiosopimuksen visuaalinen toteutus voitaisiin siirtää esimerkiksi jollekin kuvataiteilijalle tai muulle visuaaliselle henkilölle, jolla taito ja tieto riittää visuaalisen ilmeen luomiseen. Opinnäytetyön aikataulusta johtuen oikeudellinen muotoilu ja kuvien lisääminen päätettiin siirtää jatkokehittelyn varaan.

Näin ollen vakiosopimuksen eli toiminnallisen opinnäytetyön produktin toteuttamisessa päädyttiin keskittymään sopimuksen juridisen sisällön laatuun ja oikeellisuuteen. Sopimus päädyttiin luomaan muokattavalle Word pohjalle, sillä valmis produkti ja sen muokkaus-oikeudet siirtyvät työn valmistuttua

ammattikorkeakoululle ja tarkoituksena on, että sopimusehtoja voidaan tarpeen mukaan täydentää ja muokata. Tästä johtuen alustaksi valikoitui muokattava Word-pohja eikä esimerkiksi PDF dokumentti.

Vakisopimuksen tekemisessä tarkoitus on ryhmitellä sopimusehdot kategorioihin, joka selkeyttää sopimuksen rakennetta ja ymmärrettävyyttä. Sopimus etenee loogisesti kohta kohdalta eteenpäin eikä hypi aiheesta toiseen.

8.4 Sisältö ja rakenne

Vakioehtoiseen sopimus pohjaan on pyritty siirtämään raportissa käsitelty teoria sopimuskohtina ja ehtoina. Sopimusehtoja täydennetään esimerkeillä sopimuskodissa ja ne toimivat samalla selventävinä sopimusehtoina. Lisäselvennykseksi sopimusta selventävää sopimuksen liite, jossa käydään läpi sopimuksessa ilmenevät käsitteet.

Rakenne etenee loogisesti sopijaosapuolista, sopimuksen kohteeseen, soveltamisalaan ja siitä sovittaviin ehtoihin, joiden jälkeen esitellään sopimuksen liitteet ja viimeiseksi tulevat sopimusosapuolten allekirjoitukset.

Sopimus pohja on rakennettu siten, että se vastaisi seuraavassa järjestyksessä kysymyksiin ja sisältäisi kohdat:

- Kuka sopii?
- Mistä sovitaan?
- Mihin alueeseen sopimus rajautuu?
- Sovittavat ehdot?
- Mitä tapahtuu sopimusrikkomuksessa entä sopimuksen purkaminen?
- Liittyykö sopimukseen liitteitä?
- Sopimuksen hyväksyjät?

8.5 Toteutuksen vaiheet

Vakioehtoinen sopimus pohja laadittiin tämän opinnäytetyön runkoa noudattaen. Sopimuskohtat ja -ehdot voivat esiintyä sopimus pohjassa hiukan eri järjestyksessä, sillä sopimuksen ymmärrettävyyden ja loogisen etenemisen kannalta esittämisjärjestyksellä on voinut olla väliä esimerkiksi ymmärrettävyyden kannalta tai sopimuskohtat sisällön kannalta. Lopputuloksena järjesteltiin sopimuskohtat parhaalla mahdollisella tavalla kohderyhmää ajatellen. Sopimus etenee loogisesti ja on näin ollen ymmärrettävä ja helposti seurattavissa.

Kaikki sopimuskohtiin ja sopimusehtoihin liittyvä tietoperusta on avattu raportissa tarkasti, joten lukijan on helppo nähdä niiden käyttökohdat sopimus pohjassa. Tarkat lähdemerkinnät esimerkiksi lakeihin helpottavat sopimus pohjan muokkaamista tulevaisuudessa. Sopimus pohja lähetettiin kommentoitavaksi kuvataide puolen lehtorille Ville Huhtaselle, jolta pystyttiin saamaan mahdollisia kehitysideoita tai täydennystoiveita. Tällä pystyttiin myös selvittämään vakioehtoisen sopimus pohjan kattavuutta ja toimeksiantajan mielipide sopimuksen sisältöön. Sopimusta laatiessa lähtökohtaisesti on otettu toimeksiantajan toiveet tarkasti huomioon.

Lopullinen sopimus pohja sai muotonsa kehitysideoiden ja palautteen aiheuttamien muutostöiden jälkeen. Kokonaisuudessaan valmiiseen vakioehtoiseen sopimus pohjaan tuli kansilehtineen 8 sivua, joissa on kattavasti listattu koko opiskelua ja valintakoetta koskevat sopimusehdot.

8.6 Haasteet

Suurimpia haasteita opinnäytetyössä oli selvittää, minkälaisia sopimusehtoja toimeksiantaja tarvitsee. Opinnäytetyötä tehtiin poikkeuksellisena aikana, jolloin kaikki opetus fyysisesti ammattikorkeakoululla oli keskeytetty. Näin ollen tekijällä ei ollut mahdollisuutta tutustua ammattikorkeakoulun kuvataide opetukseen konkreettisesti.

Osittain haastavaa tarvittavien sopimusehtojen selvittämisestä teki myös tiukka aikataulu. Haasteita ilmeni myös valmiin sopimus pohjan toteuttamisessa, sillä

tekijällä ei ole tarvittavaa tietoteknistä osaamista kovinkaan visuaalisten asioiden luomiseen mutta tämä ongelma ratkaistiin siirtämällä oikeudellisen muotoilun toteutus jatkokehittely ehdotukseksi.

8.7 Toteutuksen arviointi

Vakioehtoisen sopimus pohjan toteutus onnistui mielestäni hyvin. Toteutuksessa saatiin toteutettua toimeksiantajan tarpeet kohderyhmän oikeuksia tallomatta. Sopimus pohjasta tuli selkeä helppolukuinen kokonaisuus, jonka ymmärrettävyyttä kattaa maallikolle hankalien termien avaaminen ja sopimuskohtien täydentäminen konkreettisilla esimerkeillä. Sopimus pohja toteutettiin Microsoft Word-asiakirja muodossa, jossa sopimus pohjaa voidaan helposti päivittää tai muokata haluamallaan tavalla, mikäli jotakin tarvetta ilmenee.

Vakiomuotiseen sopimus pohjaan saatiin sisällytettyä kattavasti LAB-ammattikorkeakoulun käytänteitä, joista saatiin muotoiltua selkeät ja yksiselitteiset sopimusehdot valintakokeeseen sekä ammattikorkeakouluopintojen ajaksi. Teoksia koskevat sopimusehdot jäävät voimaan toistaiseksi. Sopimusehdot ovat onnistuneet, koska niissä sovitut ehdot selkeyttävät ja järjeistävät LAB-ammattikorkeakoulun kuvataideopetukseen liittyvien immateriaalioikeuksien käyttöä.

9 Pohdinta ja johtopäätökset

Opinnäytetyössä hahmottuu hyvin immateriaalioikeuksien merkitys ja tärkeys taiteenalalla. Immateriaalioikeudet ovat luonteeltaan absoluuttisen yksinoikeuden turvaavia oikeuksia, joita rikotaan helposti, jos niiden käyttämisestä ei sovita asianmukaisella tavalla. Oikeuksien luonteen perusteella on ymmärrettävää, että niiden kuuluukin olla tiukkoja, jotta ne toteuttaisivat tarkoitustaan kannustaa luovaan työhön. On kuitenkin hyvä, että suurimmaksi osaksi oikeuksien siirtämisestä voidaan sopia sopimusteitse. Esimerkiksi tämän opinnäytetyön aiheen kaltaisessa tapauksessa oikeuksien saajan eli ammattikorkeakoulun oikeuksien kannalta on hyvä, että taloudellisia tekijänoikeuksia voidaan siirtää sopimusteitse. Olisi ammattikorkeakoulun

kuvataideopetuksen kannalta kestävämpää, jos koululla ei olisi mitään mahdollisuuksia näyttää opiskelijoidensa töitä tai käyttää niitä opintolinjan markkinoinnissa tai jos ammattikorkeakoululla ei olisi mitään oikeutta suurta taloudellista avustusta saaneen työn myyntipalkkioon. Äärimmäisen tärkeää on kuitenkin sopimusta tehdessä kunnioittaa immateriaalioikeuksien luonnetta ja sopia oikeuksien luovutuksesta niin, että se ei täysin polje taiteen tekijän oikeuksia.

Sopimuspuhjan tekemisessä on tärkeää hahmottaa sen käyttötarkoituksen ja kartoittaa asiat, joita sopimukseen halutaan sisällyttää. Seuraavaksi täytyy tarkastella lain näkökulmasta, pystytäänkö kaikki halutut asiat sisällyttämään sellaisenaan vai tarvitseeko niitä esimerkiksi muotoilla uudelleen vai joudutaanko jokin haluttu asia jättämään kokonaan pois, koska lainsäädäntö ei yksinkertaisesti mahdollista siitä sopimista. Esimerkiksi ammattikorkeakoululle laadituissa sopimusehdoissa ei ole voitu ottaa kantaa tekijän moraalisiin oikeuksiin, sillä niitä ei tekijä niin halutessaankaan voi tehokkaasti luovuttaa toiselle.

Opinnäytetyö oli mielestäni tarkoitustaan palveleva ja selkeästi toteutettu. Työn rajaus oli selkeä ja raportissa on esitelty työhön liittyvä tietoperusta asianmukaisella laajuudella. Opinnäytetyön tuloksena LAB-ammattikorkeakoulu sai kattavat vakiomuotiset sopimusehdot immateriaalioikeuksista ammattikorkeakoulun ja opiskelijan välillä. Tämä takaa ammattikorkeakoulun jo olemassa olevien yleisten käytäntöjen lainmukaisen toteuttamisen. Vakimuotoiseen sopimuspuhjaan on lisätty uusia yleisestä käytännöstä poikkeavia sopimuskohtia, sillä se on ollut tarpeellista ajatellen tavoitetta selkeyttää ja järjeistää LAB-ammattikorkeakoulun toimintaa niin, että toiminta on koulun etua ajatellen selkeää ja järjevää. Sopimukseen on tästä johtuen otettu muutamia kuvataide opiskelijan oikeuksia rajaavia käytäntöjä, joita ei aiemmin ole ollut käytössä mutta nyt ne on sopimuksen tekijä katsonut tarpeelliseksi lisätä käytänteisiin.

Opinnäytetyötä tehdessä mieleeni nousi jatkotutkimusaiheena, että samasta aihealueesta jatkotutkimusaiheena voisi olla vastaavanlaiset sopimusehdot myös Lahden kampuksilla opetettaville muotoiluinstituutin aloille. Mielestäni olisi

järkevää, että yleisistä käytännöistä, joihin liittyy immateriaalioikeuksista, sopiminen olisi sovittu kaikilla koulutusaloilla asianmukaisella tavalla.

Kehittämisideat liittyvät oikeudellisen muotoilun toteutumiseen laatimani sopimus pohjan ja sopimusehtojen osalta. Tarkoituksena on räätälöidä tarkoitukseensa sopivat ja niiden käyttäjille ymmärrettävät sopimusehdot ja vakioehtoinen sopimus pohja. Tällaista suunnittelua kutsutaan termillä Legal Design eli oikeudellinen muotoilu. Herkko Hietanen muotoilee kirjoituksessaan, että oikeudellisen muotoilun lähtökohtana on palveluiden toteuttaminen käyttäjäystävällisesti käyttäjäryhmän tarpeet huomioon ottaen. Oikeudellinen muotoilu on nouseva trendi, ja sillä pyritään selkeyttämään vanhoja juridisia toimintatapoja palvelumuotoilun keinoin (Herkko Hietanen, 2018). Sopimusehtoja ja sopimus pohjaa voi muokata visuaalisempaan muotoon niin, että esimerkiksi kuvataideopiskelija voisi visualisoida sopimuksen sisältöä selittäville kuvilla tai symboleilla. Muita tapoja kehittää sopimus pohjan oikeudellista muotoilua olisi tehdä siitä esimerkiksi sovellus tai rakentaa sopimusehtojen sisältö Moodle-kurssiksi. Sähköisessä toteutuksessa huomioon tulee ottaa sopimuksen allekirjoittaminen niin, että sopimus tulee osapuolia sitovaksi.

Kuvat

- Kuva 1 Tomi Åberg: Auringon veneet, maan tuhkaa, 2020. Kuinka teoksen immateriaalioikeuksista täytyy sopia, että tämä teos voidaan ”purkaa” esimerkiksi koulun käytävältä loukkaamatta tekijän immateriaalioikeuksia? 11
- Kuva 2 Saara Reinikainen: Kylillä juoruillaan, Tykkään kun puhut tuhmia, 2019. Teos on esillä näyttelyssä, siitä on tehty valokuvakappale ja se on välitetty yleisön saataviin verkkogalleriassa. Onko tähän saatu tekijän lupa?..... 12
- Kuva 3 Noomi Levo: Kutsumattomien arpien kultaus, 2019. Kuinka valokuvajan oikeudet toteutetaan LAB-ammattikorkeakoulun käytänteissä? Onko sopiminen valokuvien osalta löyhempää? 13
- Kuva 4 Jussi Järvinen, 2015. Kuinka paljon materiaalia ammattikorkeakoulu kustantaa opiskelijalle? Voidaanko paljon materiaalia vaatineen teoksen materiaaleja uusiokäyttää loukkaamatta immateriaalioikeuksia? 14
- Kuva 5 Mira Hokkanen (In)direct action, 2020. Kuinka vakiosopimuksessa suhtaudutaan siihen, että teos loukkaa esimerkiksi sisältönsä takia tiettyä ihmisryhmää, sisältää muuta loukkaavaa sisältöä tai loukkaa, jonkun toisen immateriaalioikeuksia? 15

Lähteet

Airaksinen Tiina. 2009. Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen. <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>. Luettu 6.5.2020.

Haarmann Pirkko-Liisa. 2014. Immateriaalioikeus. Talentum Media Oy. Helsinki.

Harenko Kristiina, Niiranen Valtteri, Tarkela Pekka. 2016. Tekijänoikeus. Talentum pro. Helsinki.

Hietanen, Herkko. 2018. Legal design – oikeudellinen muotoilu korjaa juristien puutteet, <https://www.turre.com/legal-design-teesit/>. Luettu 12.5.2020.

Hemmo Mika. 2018. Velvoiteoikeuden perusteet. Unigrafia Oy. Helsinki.

Korpela Jukka K. Tekijänoikeus: vastauksia usein esitettyihin kysymyksiin. <http://jkorpela.fi/tekoik/valokuva.html#haarmann>. Luettu 18.5.2020.

LAB-ammattikorkeakoulu verkkogalleria. 2020. <https://artgallery.lab.fi/fi/>. Luettu 12.5.2020.

LAB-ammattikorkeakoulu. 2020. <https://lab.fi/fi/info/tietoa-meista>. Luettu 7.5.2020.

LAB-ammattikorkeakoulu. 2020. <https://lab.fi/fi/koulutus/kuvataiteilija-amk-kuvataide-paivatoteutus-lappeenranta-240-op>. Luettu 11.5.

Mallioikeuslaki 12.3.1971/221

Minilex. Mikä on vaaranvastuu? <https://www.minilex.fi/a/mika-on-vaaranvastuu>. Luettu 22.5.2020.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2015. Mallioikeus pähkinänkuoressa. <https://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/mallioikeuspahkinankuoressa.html>. Luettu 19.5.2020.

Pihlajarinne Taina. 2014. Johdatus immateriaalioikeuteen. Unigrafia Oy. Helsinki.

Sokura Jenni. 2018. Korutaideopas. Korutaideyhdistys ry. http://www.korutaideyhdistys.fi/wp-content/uploads/2018/11/Korutaideopas_DIGI_S.pdf. Luettu 18.5.2020.

Sotka Jari. 2010. Mallisopimuksista ja vakioehdoista 11/2010. <https://www.jarisotka.fi/mallisopimuksista-ja-vakioehdoista-112010/>. Luettu 22.5.2020.

Suojanen Kalevi, Korte Atte, Savolainen Hanna, Vanhanen Pekka. 2015. Lakiopas Juridiikan perusteet. KS-Kustannus Oy. Helsinki.

Suomen taidegraafikot Ry. 2015. Taidegrafiikan lyhyt oppimäärä. <https://www.taidegraafikot.fi/suomen-taidegraafikot-ry/taidegrafiikka/>. Luettu 18.5.2020.

Vilkkä Hanna & Airaksinen Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi. Helsinki.

Vuorijoki Jari. 2002. Lakiopas Sopimuksen tekemiseen. WSOY. Helsinki.

Taidemaalariiliitto. Taide hankinta rakennushankkeessa -taiteenhankintamalli. <https://www.painters.fi/taiteenhankintamalli/taidehankinta-rakennushankkeessa-%E2%88%92-taiteenhankintamalli/6-elinkaari-taideteoksen-myohemmat-vaiheet/>. Luettu 21.5.2020.

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

Liitteet

Vakioehtoinen sopimus pohja. Sopimus- LAB-ammattikorkeakoulun ja hakijan/opiskelijan välisestä immateriaalioikeuksista.

Sopimuksen liite: LAB-ammattikorkeakoulun ja kuvataide opiskelija välisen sopimuksen immateriaalioikeuksista -käsitteet.